

Celleforandringer i livmoderhalsen

Indhold

- 3 Indledning
- 4 Hvad er celleforandringer?
- 6 Hvad er årsagen til celleforandringer?
- 8 Hvordan undersøger man for celleforandringer?
- 11 Hvordan behandles celleforandringer?
- 17 Tanker og bekymringer
- 18 Hvad er HPV-vaccination ?
- 20 Ordliste
- 21 Om livmoderhalsen

Indledning

Celleforandringer er ikke kræft. Celleforandringer er forstadier, der kan udvikle sig til livmoderhalskræft, hvis de ikke bliver behandlet. Mange kvinder får celleforandringer. En del forsvinder af sig selv, mens andre kræver behandling. Hvert år bliver der foretaget 6.000 operationer (kegleoperation) for at fjerne svære forstadier til livmoderhalskræft. Behandlingen er relativt enkel, og stort set alle kvinder bliver fuldstændig helbredt.

De fleste celleforandringer bliver opdaget i forbindelse med den undersøgelse, hvor kvinden får taget en celleprøve (smear) hos lægen. I Danmark bliver kvinder mellem 23 og 65 år tilbudt regelmæssige tjek for celleforandringer. Det kaldes også screening. Formålet er at finde og behandle forstadier, så sygdommen ikke får lov til at udvikle sig til livmoderhalskræft.

I denne pjece kan du læse om celleforandringer: Om årsagen, undersøgelser og behandlingen. Du kan også læse om nogle af de tanker og bekymringer, der kan opstå hos kvinder, der får at vide, at de har celleforandringer.

Mange kvinder bliver meget forskrækkede over at have celleforandringer, fordi de tror, at celleforandringer er kræft. Det er det ikke.

Hvis du gerne vil læse om andre kvinders reaktioner på at have celleforandringer, kan du gå ind på www.vidunderlivet.dk – hjemmesiden for Kræftens Bekæmpelses kampagne om forebyggelse af livmoderhalskræft.

Januar 2015

Hvad er celleforandringer?

Hvis du får konstateret celleforandringer i livmoderhalsen, betyder det ikke, at du har kræft. Celleforandringer kan være forstadier til kræft, men forstadier er ikke kræft. Ubehandlede celleforandringer kan føre til kræft på længere sigt. På latin hedder forstadium dysplasi.

Atypiske celler og forstadier til livmoderhalskræft

Ordet celleforandringer bruges både om atypiske celler og om forstadier til livmoderhalskræft. At celler er atypiske vil sige, at de ser unormale ud, når de undersøges i et mikroskop. Ofte kan man ikke se, hvad celleforandringerne skyldes.

De kan skyldes betændelse, som går væk af sig selv igen, men de kan også være forstadier til livmoderhalskræft.

Derfor bliver kvinder med lette celleforandringer kontrolleret, mens kvinder med sværere celleforandringer bliver tilbudt behandling. Tegningen på næste side viser, hvordan cellerne forandrer sig fra normale celler til kræftceller.

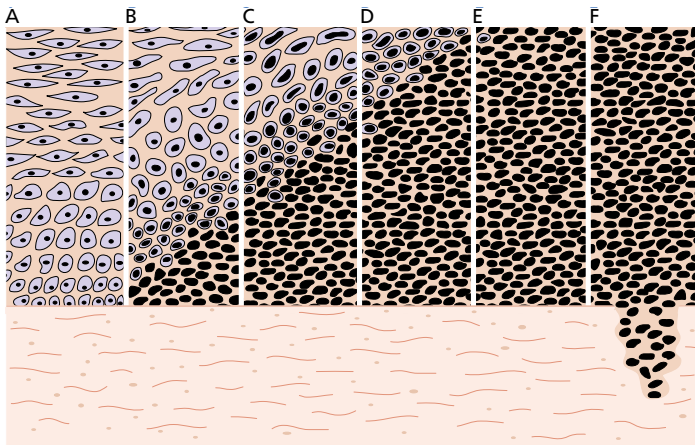
Tidligere inddelte man celleforandringer i lette (B), moderate (C), svære (D) og carcinoma in situ (E).

I dag inddeles celleforandringer i en vævsprøve ud fra den såkaldte CIN-klassifikation.

CIN 1: Celleforandringerne findes kun i den allernederste del af cellelaget (let dysplasi)

CIN 2: Forandringerne går højere op i cellelaget (moderat dysplasi)

CIN 3: De sværeste grader af celleforandringer, før det bliver til kræft. Cellerne vokser ikke ud i omgivelserne (svær dysplasi og carcinoma in situ).

Tegningerne viser et tværsnit af cellelaget, og tegning B-E illustrerer de fire stadier af dysplasi.

- A: Normal.** Cellerne er helt normale.
- B: Let dysplasi.** Celleforandringerne findes kun i den allernederste del af cellelaget. (*CIN 1*)
- C: Moderat dysplasi.** Forandringerne går højere op i cellelaget. (*CIN 2*)
- D: Svær dysplasi.** Forandringerne går næsten op til overfladen af cellelaget. (*CIN 3*)
- E: Carcinoma in situ.** Den sværeste grad af celleforandringer, før det bliver til kræft. Cellerne ligner kræftceller hele vejen op gennem cellelaget. Men cellerne vokser kun der, hvor de må være. På latin betyder in situ "på sin plads". (*CIN 3*)
- F: Carcinom.** Her vokser cellerne ud i omgivelserne. Først på dette stadium er der tale om kræft eller på latin: carcinom.

Hvad er årsagen til celleforandringer?

Celleforandringer skyldes Human papillomavirus, der oftest forkortes HPV. HPV er en fællesbetegnelse for mere end 100 forskellige typer virus, som hver har et nummer. Mindst 15 HPV-typer kan give forstadier og måske senere livmoderhalskræft. De mest almindelige er HPV 16 og HPV 18, som tilsammen er skyld i 70 procent af alle tilfælde af livmoderhalskræft i Danmark. Andre HPV-typer kan f.eks. give kønsvorter, også kaldet kondylomer.

HPV smitter ved seksuel kontakt, og langt de fleste vil på et tidspunkt i deres liv blive smittet med HPV. Man kan godt blive smittet med HPV uden at have haft samleje, fordi virus også kan sidde på huden omkring kønsorganerne.

Det er en meget almindelig infektion hos både kvinder og mænd. Man regner med, at cirka 80 procent af alle seksuelt aktive på et eller andet tidspunkt i deres liv vil blive smittet. Infektionen er dog mest almindelig hos kvinder under 35 år.

En HPV-infektion giver ingen symptomer hos hverken mænd eller kvinder, så du kan godt være smittet uden at vide det. I de fleste tilfælde forsvinder infektionen af sig selv, ligesom en forkølelse gør. Men hos en lille gruppe kvinder bliver infektionen kronisk, og de kvinder har en øget risiko for at få livmoderhalskræft.

HPV-infektionen i sig selv er ikke nok til at forårsage forstadier til livmoderhalskræft. Der skal andre faktorer til. Forskerne har endnu ikke det fulde overblik over hvilke faktorer, men man ved, at rygning spiller en væsentlig rolle.

Det tager ofte mange år, fra en kvinde bliver smittet med en af de HPV-typer, der kan give forstadier, til hun rent faktisk udvikler forstadier og i nogle tilfælde senere livmoderhalskræft. Derfor kan det være svært at vide, hvornår og af hvem man er blevet smittet.

Ryger du?

Hvis du ryger, er det en god ide at holde op. Rygning øger nemlig risikoen for, at en HPV-infektion bliver kronisk. Og dermed har du en større risiko end ikke-rygere for at udvikle livmoderhalskræft.

Det kan være svært at holde op med at ryge. Men du kan få råd og hjælp flere steder, blandt andet hos din praktiserende læge. Mange kommuner og apoteker har tilbud om rygestop. Du kan også ringe gratis til Stoplinjen og få personlig rådgivning og materialer om rygestop. Du kan også sende en sms med teksten "rygestop" til 1231, så bliver du ringet op.

Læs mere på www.cancer.dk/blivroegfri

Hvordan undersøger man for celleforandringer?

De fleste celleforandringer bliver opdaget i forbindelse med de regelmæssige tjek for celleforandringer, der er et tilbud til alle kvinder i Danmark mellem 23 og 65 år.

Du får en skriftlig invitation med posten. Undersøgelsen foregår hos din praktiserende læge, som tager en celleprøve fra livmoderhalsen. Celleprøven bliver sendt til et laboratorium og undersøgt i mikroskop for at se, om cellerne er forandrede.

Lette og atypiske celleforandringer

Atypiske celler og lette celleforandringer forsvinder i en del tilfælde af sig selv. Hvis din celleprøve viser atypiske celler eller lette celleforandringer, vil du som regel blive tilbudt en ny celleprøve 3 til 12 måneder senere. Det gentages efter yderligere 12 måneder. Efter 2 negative celleprøver kan du vende tilbage til de regelmæssige tjek for celleforandringer (se side 10).

Ved en kolposkopi ser gynækologen på livmoderhalsens overflade med en kikkert, der forstørrer overfladen 10-40 gange.

Nogle læger vil henvise dig til en gynækolog eller en gynækologisk afdeling på et sygehus umiddelbart efter din første celleprøve hos lægen. Nogle steder vil du blive tilbudt en såkaldt HPV-test. Ved en sådan test kan man vurdere, om celleforandringerne skyldes HPV eller ej. Testen bliver taget samtidig med celleprøven.

Sværere celleforandringer

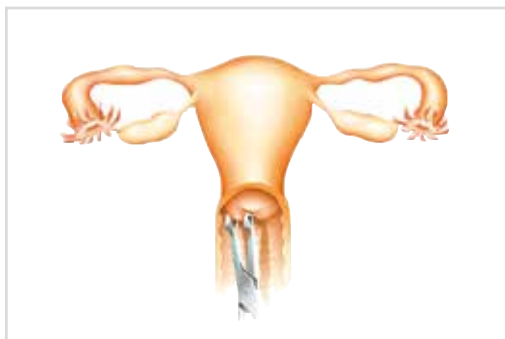
Hvis din celleprøve viser svære celleforandringer eller carcinoma in situ (se side 4-5), vil du altid blive henvist til gynækolog. Her vil du blive undersøgt nærmere.

Hos gynækologen

Hvis du er blevet henvist til en gynækolog, vil du få lavet en kikkertundersøgelse (kolposkopi). Gynækologen vil også tage en vævsprøve (biopsi) og en ny celleprøve fra livmoderhalsen.

Med et kikkertlignende apparat ser gynækologen direkte ind på livmoderhalsen. De vævsprøver, der bliver taget, sendes til undersøgelse i mikroskop.

Du vil måske føle små trækninger eller lette smerter, når gynækologen tager vævsprøverne. Nogle kvinder mærker ingenting, mens andre synes, at det kan gøre lidt ondt. Undersøgelsen tager ca. 10-15 minutter.

Ved en biopsi tager gynækologen en lidt større vævsprøve fra livmoderhalsen.

Det kan bløde lidt efter en vævsprøve, så det er en god idé at tage et bind på bagefter.

Cirka 2 uger efter undersøgelserne er der svar på vævsprøverne. Så får du at vide, om det er nødvendigt med behandling.

Regelmæssige tjek for celleforandringer (screening)

I Danmark tilbydes alle kvinder mellem 23 og 65 år regelmæssigt at få taget en celleprøve fra livmoderhalsen. Det kaldes også screening. Ordet screening er engelsk og betyder at sigte eller sortere. Når man screener for sygdomme, undersøger man grupper af befolkningen for tegn på en bestemt sygdom eller forstadier til sygdom.

Formålet med de regelmæssige tjek er at finde og behandle forstadier til livmoderhalskræft, så forstadierne ikke får lov til at udvikle sig.

Er du mellem 23 og 49 år, får du en skriftlig invitation hvert tredje år. Er du mellem 50 og 65 år, får du en invitation hvert femte år. Undersøgelsen foregår hos din egen læge, og du skal selv ringe og bestille tid.

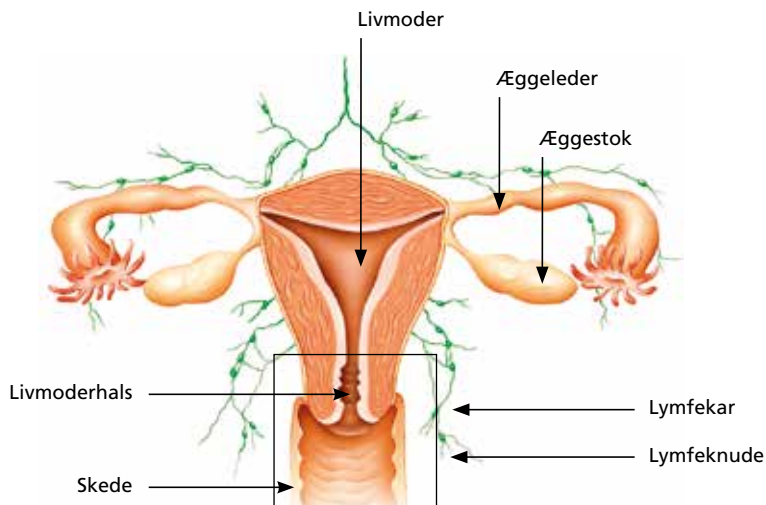
Hvordan behandles celleforandringer?

Hvis din celleprøve viser svære celleforandringer eller carcinoma in situ, vil du få foretaget en kegleoperation (konisation). Hvis celleprøven viser moderate celleforandringer, vil man i nogle tilfælde vælge at se tiden an.

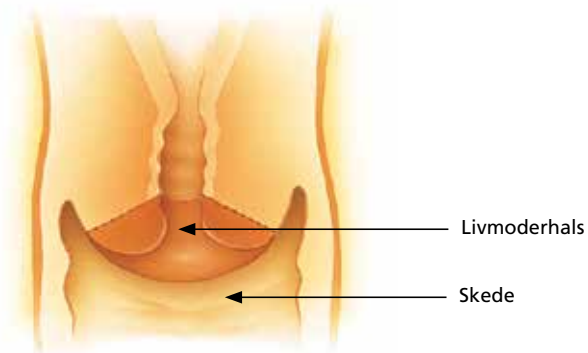
Kegleoperation

En kegleoperation er en forholdsvis lille operation. Nogle få kvinder får den lavet under fuld bedøvelse, men langt de fleste bliver kun lokalbedøvet og derfor heller ikke indlagt. Under operationen ligger du på samme måde som ved en almindelig gynækologisk undersøgelse.

Kegleoperationen foregår gennem skeden og varer mellem 15 og 25 minutter. Gynækologen fjerner en kegleformet skive fra den nederste del af livmoderhalsen ved hjælp af en elektrisk slynge eller laser. Nogle kvinder mærker ikke noget, nogle kan mærke nogle jag. Andre kvinder

Den sorte firkant på billedet viser livmoderhalsen.
 Billedet er forstørret i tegningen nedenfor.

Ved en kegleoperation fjerner gynækologen en kegleformet skive fra den nederste del af livmoderhalsen.

oplever, at det kan gøre ondt. Det fjernede væv er typisk 1-2 cm i diameter, men det varierer fra kvinde til kvinde. Vævet bliver undersøgt i mikroskop for at se, om alle unormale celler er fjernet. Det er man sikker på, hvis der kun er normale celler på keglens kanter.

Efter operationen skal du gå til kontrol. Forløbet varierer fra kvinde til kvinde og afhænger af, om alt det syge væv blev fjernet ved kegleoperationen. Læs mere om kontrol på side 15-16.

Efter kegleoperationen

Hvis du har fået lavet en kegleoperation, vil du være sygemeldt i et par dage. Hos en lille gruppe kvinder opstår der kraftig blødning inden for det første døgn efter operationen. Hvis det sker, skal du kontakte din gynækolog eller lægevagten og få standset blødningen.

Efter operationen kan du have små blødninger eller brunligt udflåd i op til et par uger. I den periode er det vigtigt ikke at belaste kroppen. Derfor bør du f.eks. undgå at cykle og bære tunge ting. Det gør ikke ondt at have samleje efter en kegleoperation, men på grund af risikoen for bakterier bør det undgås de første par uger efter operationen. Af samme årsag bør du lade være med at gå i svømmehallen og ikke tage karbad.

10-14 dage efter operationen kan der komme mere frisk blødning, når sårskorpen på livmoderhalsen afstødes. Den første menstruation efter kegleoperationen kan være voldsom og vare længere end normalt. Du må ikke bruge tampon i et par uger efter kegleoperationen – kun bind.

3 til 5 uger efter operationen er livmoderhalsen helet op, og en ny slimhinde dækker det område, hvor keglen blev fjernet. Livmoderhalsen vil være afkortet nogenlunde svarende til den mængde væv, der er fjernet (cirka 2-5 millimeter), og der vil være en lille smule arvæv.

Kontrol

Hvis du har fået konstateret atypiske celler eller lettere celleforandringer, skal du gå til kontrol, inden du kan vende tilbage til de regelmæssige tjek for celleforandringer, hvor du får et invitationsbrev med posten hvert tredje eller femte år, afhængig af din alder.

Kontrol efter lettere celleforandringer

Hvis du ikke er blevet behandlet for celleforandringer, skyldes det, at de højst sandsynligt vil gå væk af sig selv. Men det er vigtigt at holde øje med forandringerne. Derfor skal du i en periode gå til kontrol. Kontrol forløbet afhænger af, om du har fået taget en HPV-test.

Hvis du ikke har fået taget en HPV-test, skal du have lavet en ny celleprøve 3 til 12 måneder efter, du fik taget celleprøven hos lægen.

Hvis der fortsat er celleforandringer, vil lægen vurdere, om du skal behandles.

Hvis der ikke er celleforandringer, skal du til kontrol endnu en gang efter 12 måneder. Hvis denne prøve også er negativ, kan du vende tilbage til de regelmæssige tjek for celleforandringer og blive undersøgt hos din læge hvert tredje eller femte år, afhængig af din alder.

Har du fået taget en **HPV-test, som var negativ**, skal du have taget en ny celleprøve efter 12 måneder. Hvis der stadig er celleforandringer, vil lægen vurdere, om de skal behandles. Er prøven normal, kan du vende tilbage til de regelmæssige tjek for celleforandringer hvert tredje eller femte år, afhængig af din alder.

Hvis du har fået taget en **HPV-test, som var positiv**, vil du blive henvist til en gynækolog.

Kontrol efter kegleoperation for sværere celleforandringer

Oftest er alle unormale celler fjernet ved kegleoperationen. I så fald bliver du tilbudt at komme til kontrol hos din læge efter 6 måneder. Du skal selv bestille tid hos lægen.

Hos ca. 15 procent af de kvinder, der bliver behandlet for sværere celleforandringer, vil der være celleforandringer i kanten af det fjernede kegleformede stykke væv. Disse kvinder vil blive fulgt af en gynækolog efter 6 måneder og derefter af egen læge. Det mest almindelige er, at celleforandringerne forsvinder af sig selv, efterhånden som såret på livmoderhalsen heles. Kun hos få kvinder er det nødvendigt at foretage endnu en kegleoperation, hvis celleforandringerne på det tidspunkt ikke er forsvundet.

Efter behandlingen skal du gå til kontrol i op til 10 år, fordi forstadier kan komme igen. Af samme grund er det meget vigtigt at deltage i de regelmæssige tjek for celleforandringer (se side 10), når dit kontrolforløb er slut.

Kan jeg blive gravid efter en kegleoperation?

At få en kegleoperation påvirker ikke din mulighed for at få børn. Du kan stadig blive gravid og gennemføre en graviditet, selvom du har haft celleforandringer – uanset hvilken grad af celleforandringer der er tale om.

Hvis du har fået en kegleoperation, er der en lille risiko for at føde lidt for tidligt, men det sker kun for nogle få procent.

Hvis forstadierne på et tidspunkt kommer igen, kan du få lavet en ny kegleoperation. Det er meget lidt væv, man fjerner ved en kegleoperation, og der dannes nyt væv efter operationen.

Sundhedsstyrelsens officielle anbefalinger vedrørende operation er:

- Overhold lavrisikogrænserne for alkohol
- Hold helt op med at drikke alkohol mindst 4 uger før operationen, hvis du normalt drikker mere end 4 genstande om dagen
- Hold helt op med at ryge senest 6 uger før operationen

Rygning og alkohol – mere end 4 genstande dagligt – kan medføre komplikationer ved operation, f.eks. infektioner, hjerte- og lungeproblemer, blødning og dårlig heling af sår.

Du kan nedsætte din risiko for komplikationer ved at holde op med at ryge og ved at overholde lavrisikogrænserne:

- Højest 7 genstande om ugen for kvinder
- Højest 5 genstande ved samme lejlighed

Tanker og bekymringer

Mange kvinder bliver bange og nervøse, når de får at vide, at de har celleforandringer i livmoderhalsen. Forskellen på forstadier til kræft og egentlig kræft kan være svær at forstå, og det er ikke ualmindeligt at blande de to ting sammen.

At få konstateret celleforandringer kan give dig mange tanker: Er jeg syg? Hvilken behandling skal jeg have? Hvad med bagefter? Og hvad skal jeg fortælle familie og venner? Situationen vil uundgåeligt påvirke dit humør, indtil du får svar på alle dine spørgsmål. Nogle kvinder får besvær med at sove eller får nedsat lyst til sex. Det er en helt naturlig reaktion i perioder med bekymring og nervøsitet.

Cirka 15.000 kvinder får hvert år konstateret celleforandringer, som kan være forstadier til sygdommen, og cirka 6.000 kvinder bliver behandlet for forstadier til livmoderhalskræft.

Måske kan det være rart for dig at læse om andre kvinders følelser og bekymringer i forbindelse med sygdommen.

På www.vidunderlivet.dk/fakta/celleforandringer kan du læse om andre kvinder, der har haft celleforandringer. De fortæller bl.a. om, hvordan det blev opdaget, om behandlingen og om deres tanker undervejs.

Vidunderlivet er også på facebook: [facebook.com/vidunderlivet](https://www.facebook.com/vidunderlivet).

Hvad er HPV-vaccination?

HPV 16 og HPV 18 er tilsammen skyld i 70 procent af tilfældene af livmoderhalskræft i Danmark. Takket være HPV-vaccinen kan kvinder blive vaccineret mod livmoderhalskræft. Der findes to HPV-vacciner, der begge beskytter mod HPV 16 og HPV 18. Den ene vaccine beskytter også mod HPV 6 og HPV 11, som kan medføre kønsvorter (kondylomer). Det er den vaccine, der bruges i børnevaccinationsprogrammet og i det gratis tilbud, som årgang 1993-1997 får igen i 2014 og 2015.

HPV er en seksuelt overført virus. Derfor er det bedst at få vaccinen før seksuel debut, fordi man så helt sikkert ikke er smittet med HPV. Men det er ikke for sent at blive vaccineret, hvis man allerede er seksuelt aktiv, da man ikke nødvendigvis er blevet smittet med HPV endnu. Hvis man er smittet med HPV 16, vil man stadig blive beskyttet mod HPV 18 og omvendt. Og hvis man har været smittet tidligere, vil vaccinen hjælpe kroppen med at beskytte sig mod en eventuel ny infektion.

Vaccinen gives i armen eller låret og kræver 3 indsprøjtninger over et halvt år – anden og tredje indsprøjtning gives henholdsvis 2 og 6 måneder efter den første.

HPV-vaccination og celleforandringer

Vaccinen beskytter ikke imod allerede opståede celleforandringer, men den kan beskytte mod nye celleforandringer. Det afhænger af, hvilken type HPV der er skyld i de aktuelle celleforandringer.

Flere gynækologer anbefaler vaccination, fordi kroppen én gang har vist, at den ikke selv er i stand til at bekæmpe celleforandringer. Vaccinen kan "booste" kroppen til at beskytte sig mod igen at blive smittet med HPV.

Undersøgelser tyder på, at også kvinder, der har fået foretaget en kegleoperation, kan have gavn af vaccinen.

HPV-vaccination i børnevaccinationsprogrammet

HPV-vaccinen tilbydes alle 12-årige piger som en del af børnevaccinationsprogrammet. De kan blive vaccineret gratis hos deres praktiserende læge.

Gratis HPV-vaccination i 2014 og 2015 til piger født i 1993-1997

I 2014 og 2015 kan piger fra årgang 1993-1997, der ikke er blevet vaccineret, igen blive vaccineret gratis mod HPV.

Kvinder født før 1985 skal selv betale for HPV-vaccination

Da mange seksuelt aktive vil have gavn af vaccinen, anbefaler Kræftens Bekæmpelse, at kvinder i samråd med deres læge overvejer at blive vaccineret. Effekten af vaccinen falder en smule, jo ældre man er, men især hvis man har en ny eller skiftende sexpartner – og dermed kan blive udsat for ny HPV – er det en god idé at blive vaccineret.

Lægen skriver en recept på vaccinen, og man skal selv købe den på apoteket. Nogle sygeforsikringer giver tilskud.

Det er stadig vigtigt at blive tjekket regelmæssigt for celleforandringer

Selvom du er vaccineret, er det stadig vigtigt at deltage i de regelmæssige tjek for celleforandringer, da vaccinen ikke beskytter mod alle de typer HPV, der kan give livmoderhalskræft.

Læs mere om HPV og HPV-vaccination på www.vidunderlivet.dk

Ordliste

AGC: Atypiske cylinderceller.

AIS: Adenocarcinoma in situ.

ASC: Atypiske forandringer i pladeceller, som også inddeles i ASCUS og ASCH.

ASCH: Atypiske celler som muligvis kan være HSIL

ASCUS: Atypiske celler. Bogstaverne ASCUS er den engelske forkortelse for atypiske celleforandringer af ukendt betydning.

Atypiske celler: Celler, der ser unormale ud, når man undersøger dem i mikroskop.

Biopsi: Vævsprøve.

Dysplasi: Forstadium til livmoderhalskræft. Man taler om let dysplasi, moderat dysplasi, svær dysplasi og carcinoma in situ. Se tegningen på side 5.

HPV: Forkortelse for human papillomavirus. HPV dækker over mere end 100 forskellige typer virus.

HSIL: Svære celleforandringer. Bogstaverne HSIL er den engelske forkortelse for svære celleforandringer.

Kegleoperation: Lille operation, hvor der fjernes en kegleformet skive fra livmoderhalsen.

Kolposkopi: Undersøgelse, hvor gynækologen ser ind på livmoderhalsen med en kikkert.

Konisation: Kegleoperation.

LSIL: Lette celleforandringer. Bogstaverne LSIL er den engelske forkortelse for lette grader af celleforandringer.

Screening: Folkeundersøgelse, hvor en gruppe af befolkningen (formodet raske personer) undersøges for en bestemt sygdom for at opdage den på et tidligt stadium eller forstadium.

Smear: Andet ord for celleprøve.

Om livmoderhalsen og celleforandringer

Livmoderen er et lille organ med størrelse og form som en lidt fladklemt pære. Livmoderhalsen er den del af livmoderen, der vender ned mod skeden. Den er ca. 2 cm i diameter og ca. 3 cm lang. Hos kvinder, som har født, er livmoderen og livmoderhalsen ofte lidt større end hos kvinder, som aldrig har været gravide. På begge sider af livmoderen sidder æggeledderne og æggestokkene.

Skedens slimhinde er beklædt med pladeceller, mens livmoderens slimhinde er beklædt med cylinderceller. Mellem de to slimhinder er der en overgangszone på livmoderhalsen, og det er her, celleforandringer kan opstå.

Celleforandringer inddeles i to kategorier afhængig af, om de er opstået i livmoderhalsens plade- eller cylinderceller.

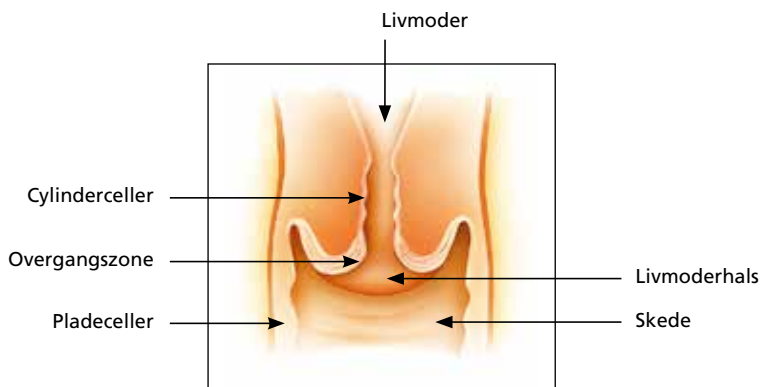
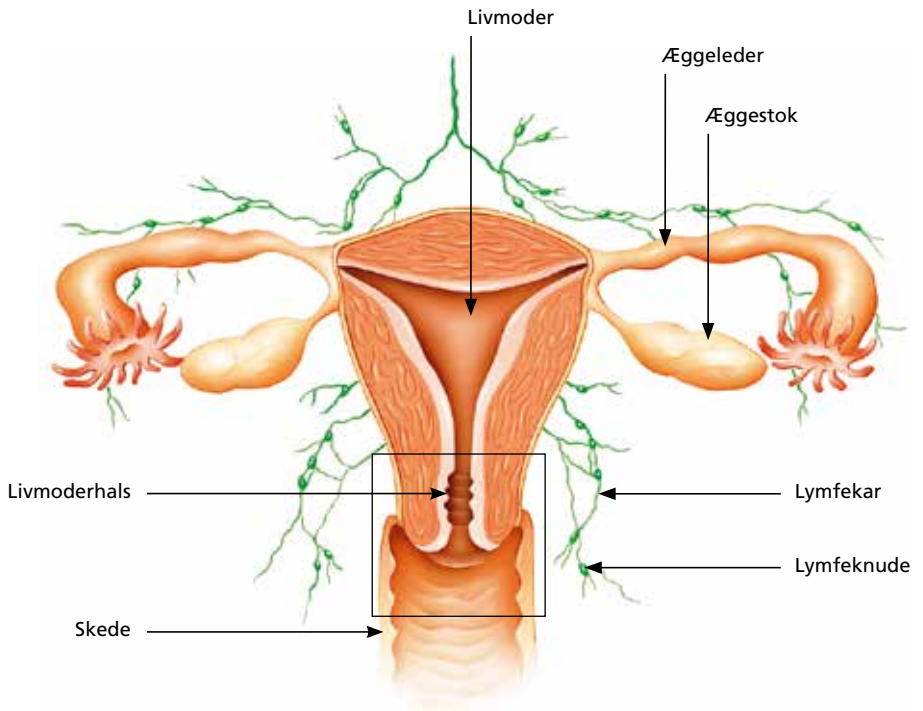
Celleforandringer i pladeceller inddeles i 3 stadier

- **ASC** – atypiske forandringer i pladeceller, som også inddeles i:
ASCUS – atypiske celler af ukendt betydning
ASCH – atypiske celler som muligvis kan være HSIL
- **LSIL** – lette celleforandringer
- **HSIL** – svære celleforandringer

Celleforandringer i cylinderceller inddeles i 2 stadier

- **AGC** – atypiske cylinderceller
- **AIS** – adenocarcinoma in situ

Ingen af stadierne er kræft, og selv de sværeste former for forstadier kan fjernes. Man ved ikke præcis, hvor lang tid der går, før ubehandlede forstadier udvikler sig til kræft. Oftest er der tale om en periode på 10-15 år, men det kan variere fra kvinde til kvinde.

Om livmoderhalsen

Beskrivelse og illustration
findes på indersiden
af flappen.

Udgiver: Kræftens Bekæmpelse, 5. udgave, 1. oplag, 2015. Første gang udgivet i 2008.

Redaktion: Overlæge, dr. med. Iben Holten og mag.art. Ann-Britt Kvernød i samarbejde med overlæge, ph.d. Danny Svane.

Layout: Rumfang.dk

Illustrationer: Henning Dalhoff og Lena Untidt

Foto: Tomas Bertelsen og Grindsted A/S (side 8)

Tryk: www.graphicco.dk. Svanemærket tryksag – licens nr. 541-072

Kræftens Bekæmpelse
Strandboulevarden 49
2100 København Ø
Telefon 35 25 75 00

www.cancer.dk

Varenr. 0048
Trykt i 2015
Oplag: 8.000

